

ЄВФИМІЙ СІЦІНСЬКИЙ – ОДИН З ФУНДАТОРІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ НА ПОДІЛЛІ

Прокопчук Віктор

м. Дунаївці

У статті аналізується бібліотечна діяльність патріарха подільського краєзнавства, науковця, педагога, музейника, пам'яткоохоронця, просвітника протоієрея Євфимія Йосиповича Сіцинського, його участь у створенні та організації діяльності низки бібліотек у губернському Кам'янці-Подільському в 90-х роках XIX-першій третині XX ст., а також його внесок у тогочасне бібліотекознавство.

Ключові слова: Поділля, Кам'янець-Подільський, єпархія, священники, бібліотека, фонд, книга, газети, журнали, бібліотекознавство.

Діяльність протоієрея Євфимія Сіцинського зі створення та організації роботи бібліотек духовного відомства після його повернення з Бахмута до губернського Кам'янця-Подільського знайшла фрагментарне відображення в низці праць, у тому числі й автора статті [20-22], більш ґрунтовне-у монографіях і статтях А.М. Трембіцького [25-27]. Мета цього дослідження-доповнити, поглибити й уточнити деякі аспекти бібліотечної та бібліотекознавчої діяльності Є.Й. Сіцинського.

Він-подолянин, уродженець с. Мазники на Деражнянщині, представник династичної священницької родини. Пройшов типовий для тогочасного покоління дітей духовенства шлях-підготовку до вступу в духовне училище, навчання в Кам'янець-Подільському духовному училищі та Подільській духовній семінарії. У Київській духовній академії здобув вищу освіту, захистив 600-сторінкову наукову працю і закінчив академію зі ступенем кандидата богослов'я. За направленням чотири роки працював у Бахмутському духовному училищі-викладав церковнослов'янську, російську, а з 1888 року й латинську мови, був членом правління і діловодом училища, долучився до удосконалення фондів та роботи училищних бібліотек. А їх було аж чотири-фундаментальна, учнівська, сирітська для безкоштовної роздачі головним чином підручників учням-сиротам і продажна, так називалася книгозбірка для продажу книг учням із заможних священницьких сімей. На Катеринославщині продовжив наукові дослідження, надрукував у «Подольских епархиальных ведомостях» і «Киевской старине» дев'ять краєзнавчих праць. 1888 року був обраний членом-кореспондентом церковно-історичного та археологічного товариства при Київській духовній академії. Молодий учитель виділявся старанністю і наполегливістю, керівництво та колектив училища з сумом

відпускало колегу по закінченні обов'язкової праці за направленням, але й з розумінням – він повертався в рідні краї [22, с. 184].

1889 року Є.Й. Сіцинський прибув до Кам'янця-Подільського з гарним педагогічним і науковим досвідом і влився в активне духовне та громадське життя міста.

1890 року бачимо Євфимія Йосиповича серед ініціаторів і творців музею церковної старовини-Давньосховища, він ввійшов до складу комісії з вирішення практичних питань, зокрема й розробки правил його функціонування, був секретарем Давньосховища [21,с.41]. Музей мав 3 відділи: відділ пам'яток мови і письма, стародруків, фотографій, гравюр, пам'яток живопису, скульптури, побутових предметів та ще архів і бібліотеку.

Музейну **бібліотеку** секретар **Давньосховища** почав формувати вже з перших днів. Книги і журнали поступали від церковнослужителів, духовних закладів і установ, шляхом обміну і виписки. До кінця першого року існування бібліотеки Юхиму Йосиповичу вдалося зібрати 320 книг та кількості брошур, журналів. 1894 року фонд налічував 1500 книг, у тому числі 695 історичного змісту, 56 рукописів [3, с. 82], 1896-го – 862 книги і 69 рукописів. 1903 року музей і бібліотеку перенесли в подомініканські приміщення [21, с. 43]. На кінець 1909 року музей мав 7684 заоблікованих предметів, у бібліотеці - 998 стародруків і 121 рукопис [6]. Бібліотека дуже прислужилася членам Комітету в їх роботі з написання і редагування нарисів історії церков і парафій, що публікувалися на сторінках «Подольских епархиальных ведомостей» і «Трудов Подольского епархиального историко-статистического комитета».

Юхим Йосипович всіляко сприяв створенню і зміцненню **церковних бібліотек**, розрахованих на залучення до читання парафіян. Більшість церковнослужителів бачили невідкладну потребу в них. Ще 1860 року благочинний 6-го округу Ямпільського повіту Михайло Гарнишевський заснував при своїй парафіяльній Успенській церкві чималу бібліотеку, показуючи приклад духовенству благочинії [1, арк. 8]. Всіляко сприяло розбудові бібліотек при церквах і єпархіальне керівництво. 1863 року були затверджені Правила ведення церковних бібліотек, які регламентували процес їх створення, як правило - у будинку священника, церковного старости або когось з грамотних і надійних парафіян, порядок обліку книг, читачів та книговидачі, передбачали щорічні перевірки наявності фонду і витрачання коштів, визначали розмір відшкодування втрачених чи пошкоджених книг [13, 1863]. Консисторія дозволила священникам щорічно виділяти зі своїх доходів фіксовану суму для купівлі книг, відкрила для цього книжкову лавку, надсилала списки рекомендованих для придбання видань. І вже 1869 року у 68 благочинницьких округах із 85 діяло 100 церковних бібліотек, протягом 1875 року добавилося 279, 1876-го -ще 300 [3, с. 82].

Однак далеко не всі священники розуміли значення бібліотек для народу. Дехто, мабуть, хотів уникнути зайвих витрат і турбот. Свою позицію аргументували здебільшого

неграмотністю селян, моральною зіпсованістю багатьох, а отже-даремною тратою зусиль. 1883 року до парафіяльного духовенства у двох статтях, вміщених в ПЕВ, звернувся Микола Іванович Яворовський, наголошуючи, що з моральними вадами треба боротися освітою, просвітою і моральним вихованням: *«Там, где кончается влияние церковно-приходской школы, должно начинаться руководство и влияние другого воспитательного и образовательного органа-церковной библиотеки»* [28, с.133; 29].

З поверненням до Кам'янця-Подільського підключився до цих процесів і Євфимій Сіцінський, час від часу вміщав на сторінках редагованих ним газет інформацію про досвід роботи кращих церковних бібліотек, нові книжкові надходження, бібліографічні огляди і рецензії, списки рекомендованих для масового читання книг. І вже на кінець XIX ст. при церквах діяли 1182 бібліотеки, розраховані на масового читача. Фонд їх був здебільшого невеликим більшість бібліотек були бідні фондом-до десятка книг, в окремих не було навіть повного набору богослужбових видань. Але були й значно багатші книгозбірні. Бібліотека Новоушицького Михайлівського собору, наприклад, мала 32 книги, Св.-Покровської церкви в Браїлові-36, у бібліотеці Різдва-Богородицької церкви с. Кадиївці священник Г. Кирпичинський зібрав 52 примірники книг та журналів [3, с. 77]. 1910 року в редакційній статті журналу «Православная Подолия» Євфимій Йосипович закликав посилити репертуар церковних бібліотек і поліпшити роботу з масовим читачем [8].

Він був одним з ініціаторів створення і функціонування головної церковної бібліотеки-**єпархіальної**, підготував доповідну записку про порядок її створення, фінансування і організацію роботи й отримав доручення правлячого єпископа Димитрія зробити доповідь на єпархіальному з'їзді. Так склалося, що питання єпархіальної бібліотеки розглядалося на з'їздах двічі.

25 вересня 1891 року на ранковому засіданні було поставлено питання «Про єпархіальну бібліотеку». Головуючий Преосвященний Димитрій, надаючи слово для доповіді Євфимію Йосиповичу, повідомив рішення Святійшого Синоду, згідно якого *«1...учреждаются в епархиях ... благотворительная и окружные библиотеки... Сверх упомянутых в каждом приходе должны быть церковные библиотеки... 2. Заведование епархиальною миссионерскою библиотекою поручается по избранию и назначению Преосвященных особому лицу»* [14].

Доповідач навів приклад функціонування таких бібліотек в інших єпархіях, повідомив, що в губернському Кам'янці бібліотеки, де можна було б отримати літературу навіть для підготовки проповіді не має-у міській публічній богословські видання відсутні, семінарська фундаментальна розрахована на семінарську корпорацію, що єпархіальна для духовенства міста водночас могла би виконувати функцію окружної і запропонував для створення

епархіальної бібліотеки виділити кількесот рублів з Управління свічковими операціями. Можливо отці делегати, зрозуміли, що епархіальна бібліотека створюється для кам'янчан, бо вирішили: *«В ассигновке суммы из Управления по свечной операции отказать, предоставив право учредителям библиотеки воспользоваться в этом случае доходом из редакции Епархиальных ведомостей... и завести взнос от градского духовенства, как это практикуется в благотворительных округах епархии* (виділення наше.-Авт.)».

Владика Дмитрій розцінив цю постанову, як нерозуміння ролі епархіальної бібліотеки для духовенства всієї єпархії, зафіксував на ній резолюцію категоричного характеру: *«Жаль, что оо. депутаты отнесли к заявлению о. Е. Сецинского, сделаному с моего ведома и благословения, так несочувственно...»* [9, с. 769]. І розпорядився доповідну записку опублікувати в черговому випуску ПЕВ [19], питання епархіальної бібліотеки винести на наступний з'їзд духовенства.

Він відбувся 4 листопада того року і постановив створити епархіальну бібліотеку, яка мала бути одночасно окружною для духовенства губернського центру, присвоїти їй ім'я Іоанікія, першого архипастиря Подільської єпархії. Було розписано кошти на її створення та утримання: щорічно від свічних операцій -200 руб., від консисторії-100 руб., від церков Кам'янця-Подільського - по 3 руб. Під бібліотеку відводилося дві кімнати в архиєрейському домі, бібліотекарем визначено ієромонаха Вікторіана з щомісячною оплатою 10 руб., бібліотека передавалася у відання Подільського епархіального історико-статистичного комітету та редакції «Подольских епархиальных ведомостей». Протокол підписали вікарний єпископ Миколай, секретар консисторії, редактор ПЕВ М.І. Яворовський, священники М. Киржацький, І. Лебедєв, І. Шипович, Є. Сіцинський та ін. [17].

Бібліотека мала керуватися «Временными правилами Подольской епархиальной библиотеки», підготовленими Є.Й. Сіцинським і опублікованими в лютневому 1892 року випуску ПЕВ [5]. Вона спочатку розміщувалася в архиєрейському домі, а згодом разом із Давньосховищем перебралася в приміщення, яке колись належало домініканам, що дало можливість відкрити при ній читальню.

Щороку ПЕВ публікували звіт про витрачання коштів і надходження книг до бібліотеки. 1894 року, наприклад, бібліотека мала дохід 797 руб.: 400 руб. 3 коп. поступило від Управління свічковими операціями, 100 руб. 4 коп. - від консисторії, єпископ Дмитрій вніс особистих 50 руб, по 3 руб.-священники міста. 348 руб. потратили на купівлю книг, 70 руб.-на політурні роботи, 60 руб. склала зарплата бібліотекаря. Пожертви книгами зробили єпископ Дмитрій, священники П. Вілкул, Є. Сіцинський та ін. [10]. Наступного 1895 року було придбано 70 книг, виписано 12 назв газет і журналів [11]. На жовтень 1905 року епархіальна бібліотека мала 3547 книг і періодичних видань, знаходилася в подомініканській

будові, працювала в будні з 10 до 14 і 17 до 19-ої год., у вихідні і святкові – з 12 до 14-ої. Книги не більше двох на тиждень видавалися додому, для представників духовних установ і закладів безкоштовно, для інших – 3 руб. на рік чи 25 коп. на місяць. Бібліотека отримувала 33 журнали [12, с. 1029].

Роль Є.Й. Сіцинського у створенні і організації функціонування єпархіальної бібліотеки 1905 року високо оцінив оглядач церковно-громадського і побутового життя Подолії: *«Чувство справедливости побуждает отметить, что своим созданием и преобразованием на нынешних началах епархиальная библиотека обязана настоятелю Петро-Павловской церкви г. Каменца кандидату богословия протоиерею Е. Сецинскому. Много потрудился он при самом создании, еще больше при выработке новых правил и при перенесении библиотеки в новое ныне занимаемое ею помещение, в так называемое подоминиканское здание на Дворянской улице»* [12, с. 1031].

Є.Й. Сіцинський впливав на поліпшення фондів та організацію роботи **окружних бібліотек**. Ще 1864 року Подільська духовна консисторія направила благочинним розпорядження про їх облаштування, щорічний внесок у сумі 2 руб. від парафіяльних священників. Духовенство схвально сприйняло це рішення. Приклад показав 1-ий округ Ольгопільського повіту, очолюваний протоієреєм І. Коцовольським, 11 грудня 1866 року відкривши окружну бібліотеку. Бібліотекарем обрали священника с. Кідрасовка С. Ніколаєвського, який на зібрані кошти закупив книги та журнали, вніс їх у каталог-прошнуровану і скріплену печаткою благочинного книгу, вів облік виданої літератури. Наприкінці 1860-их бібліотеки мали майже всі благочинії, фонд в середньому налічував 200-300 видань, у 5-му Балтському окрузі-400 примірників, у 5-му Ушицькому- 500 [3, с. 78-80].

Однак на початок 90-х ситуація різко змінилася. Звернемось до вже згадуваної резолюції єпископа Димитрія на протоколі вересневого 1891 року єпархіального з'їзду по доповіді про створення єпархіальної бібліотеки Є.Й. Сіцинського: *«...в Подольской епархии редко где можно видеть порядочную благочинническую библиотеку: в большинстве случаев библиотеки эти все скудны..., в некоторых округах их вовсе нет...»*. Він зажадав невідкладно посилити фонди рекомендованими виданнями і суттєво поліпшити їх роботу: *«... оо. благочинным к январю 1892 г. представить каталог книг и журналов, имеющихся в их окружных библиотеках, а также указать место их нахождения в округе и лиц, заведующих означенными библиотеками, чтобы при обозрении церквей епархии мною и Преосвященным Викарием были осмотрены благочиннические библиотеки на месте их существования»* [9 с. 769-770]. Дуже ймовірно, що до такої розлогої, але досить конкретної резолюції міг бути причетний Євфимій Йосипович. У ній зі знанням справи чітко ставились завдання: благочинним до квітня 1892 року перевірити стан окружних бібліотек, скласти акти; каталоги

завізувати підписами благочинних і скріпити їх же печаткою; вимагалось щорічно перевіряти за каталогами наявність книг, результати актувати та відшкодовувати втрачені видання; наводився список рекомендованих Св. Синодом книг та журналів тощо. Власне, Є.Й. Сіцінський своєю доповіддю на з'їзді нехай опосередковано, але суттєво вплинув на поліпшення фондів та роботу й окружних бібліотек, яких на початок 1905 року налічувалося 68 [12, с. 1027]. Водночас він підтримував їх діяльність, ділився теоретичними знаннями, набутим досвідом організації бібліотечної справи, а також дублетними виданнями музейної бібліотеки.

Саме тому, коли постала необхідність **створення фундаментальної бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету**, ректор Іван Огієнка звернувся до Євфимія Йосиповича і 5 листопада 1918 року призначив його, пароха університетської Св.-Миколаївської церкви, ще й помічником бібліотекаря. На цій посаді працював він до 4 січня 1919 року, призначення приват-доцентом богословського факультету.

На початковому етапі головна увага була звернута на комплектування бібліотеки необхідними для навчально-наукової праці виданнями. На прохання ректора докласти свою *«долю зусиль для збудування нового культурного огнища і подарувати в бібліотеку Університету книжок, що їх тепер відчувається особлива потреба і що їх тепер немає змоги придбати навіть за великі гроші»* [24], Євфимій Йосипович у числі перших подарував частину книг з власної бібліотеки, 120 книг і 59 стародруків від Подільського церковного історико-археологічного товариства (до 1903 р. - Подільський єпархіальний історико-статистичний комітет), яке очолював. З цього питання він звертався до членів Товариства, знайомих науковців, краєзнавців, священників та викладачів, керівників духовних закладів і в більшості випадків вони долучались до поповнення університетської бібліотеки книжковими та журнальними виданнями.

Питаннями розбудови фундаментальної бібліотек з 24 вересня 1918 року займалася Бібліотечна комісія, яку 27 серпня 1919 року за рішенням професорської ради очолив Є.Й. Сіцінський. На початку 1919-1920 навч. року до неї входило сім осіб, голова, секретар, по одному представнику від факультетів. Комісія розглядала важливі для розбудови бібліотеки питання поповнення фонду, каталогізації, розстановки книг, кадрові питання, проекти нормативних документів, що регулювали роботу книгозбірні- правила, положення, статут, а також розпорядок дня, різні господарські питання тощо. 12 квітня 1919 року, наприклад, розглядалося питання створення абеткового і систематичного каталогів. 5 січня 1920 року Бібліотечна комісія під головуванням Євфимія Йосиповича і секретарства Івана Сливки розглянула представлений новим бібліотекарем С.О. Сірополком проект «Правил бібліотеки», обговорила кожне положення цього документа і з поправками, внесеними приват-доцентами

Білецьким і Бачинським, направила на затвердження професорською радою. Скрупульозно обговорювалось питання створення Бібліотечної ради, проект її статуту та регламент засідань. Комісія заслухала інформацію новопризначеного бібліотекаря Степана Сірополка про результати передачі йому бібліотеки, уточнила вимоги щодо складання річного звіту, вирішила замовити для бібліотеки паспортні картки, картки читача і ящики для них. Активну участь в обговоренні питань взяли доценти Любарський, Малиновський та лектор Олійник [20, с.25-26].

Таким чином спільними зусиллями першого бібліотекаря Івана Сливки, його наступників Миколи Плевако, Степана Сірополка, Михайла Ясинського, помічника бібліотекаря Левка Биковського, а також Євфимія Сіцінського університетська бібліотека з перших подарованих ректором Іваном Огієнком 114 книг за два роки зросла до 35951 примірника і серед них 17286 подарованих видань [20, с.21-22]. У лютому 1920 року університет відвідав комісар-міністр польського уряду на теренах Поділля і Волині А. Мінкевич, побував у бібліотеці і, за спогадами Левка Биковського, був дуже подивований її станом: *«Ректор рукою показав воєводі всю бібліотечну залу, заставлену з долу до гори полицями з книжками і щось йому сказав. Воєвода ахнув зі здивовання й задоволення, бо очевидно не сподівався побачити щось подібне. Потім він з виглядом великого пана, «зверхника краю», обернувся до Ректора і, подаючи руку, по польському сказав: «Дякую»* [4, с. 49-50]. У цьому досягненні була й значна доля зусиль Євфимія Йосиповича Сіцінського.

Власне, де б він не працював, завжди дбав про бібліотеку і книгу-основу науки, освіти і виховання. А викладав він Закон Божий у кількох міських училищах, входив до Подільської «Просвіти», у радянські часи розбудовував бібліотеку археологічного музею, який до 1922 року очолював. Разом з Дмитром Богацьким - головою наукового товариства Всеукраїнської академії наук, що діяло при музеї, поповнював книгозбірку товариства науковою та краєзнавчою літературою. Брав участь у формуванні та упорядкуванні бібліотеки Кам'янець-Подільського комітету охорони пам'яток старовини, мистецтва і природи [26, с. 216], ділився книгами з однією з найбільших на Поділлі бібліотек-Вінницькою філією Всенародної бібліотеки України, яка почала формуватися 1920 року й була розгромлена сталінськими репресантами 1929 року після арешту її очільника В.Д. Отамановського. До нього звертались як до визнаного на теренах краю бібліотекознавця.

«Великий тлумачний словник сучасної української мови» (укладач і головний редактор В.Т. Бусел (*Київ, 2001. С. 50*)) трактує це поняття як *«науку про форми і методи організації та ведення бібліотечної справи»*. У силу своїх занять ще замолоду Євфимій Йосипович осягав історію, теорію і практику бібліотечної справи. Особливо, коли постало невідкладне завдання розбудовувати єпархіальну, окружні і церковні бібліотеки. На початку 1890-х його доповідна

записка владиці Димитрію про облаштування головної бібліотеки єпархії, як і «Тимчасові правила Подільської єпархіальної бібліотеки», написані з урахуванням досягнень тогочасного бібліотекознавства-теорії і досвіду створення та функціонування таких книгозбірень [19; 5].

Правила визначали зміст фонду, засоби організації і утримання бібліотеки, права і обов'язки читачів. Зокрема представники духовного православного відомства мали право користуватися бібліотекою безкоштовно, але з представленням на етапі абонування письмового зобов'язання, засвідченого вищим керівництвом, представники інших відомств залишали в бібліотеці заставних 3 руб., які повертали їм із здачею взятої додому літератури, крім того користування бібліотечним фондом для них було платним. Визначалася кількість книг, газет і журналів, які видавалися додому, термін їх повернення, штрафні санкції за його порушення.

Дехто з дослідників вважає, що єпархіальна бібліотека була суто бібліотекою Подільського єпархіального історико-статистичного комітету, яку *«після реорганізації Комітету в 1903 р. Є. Сіцинський перетворив на бібліотеку Подільського церковного історико-археологічного товариства»*. Однак ця бібліотека створена не Комітетом, а за розпорядженням Преосвященного Димитрія рішенням з'їзду депутатів від духовенства всієї єпархії. Фінансування здійснювалося не Комітетом, а, гласять Правила, *«на общепархиальные средства»*, внески від церков і духовенства, і навіть рішення з'їзду з цього питання могло вступити в силу тільки після затвердження Правлячим владикою. Він же (п.5 Правил) призначав бібліотекаря. Згідно Правил єпархіальна бібліотека передавалася лише у відання Подільського єпархіального історико- статистичного комітету і *«под ближайшее наблюдение Редакции Подольских Епархиальных Ведомостей до усмотрения Епархиального Преосвященного»* [5,с.198].

Через десять років Є.Й. Сіцинський з урахуванням теоретичного узагальнення практичного досвіду функціонування єпархіальних бібліотек розробив новий варіант вже постійних «Правил єпархіальної бібліотеки». 28 лютого 1903 року вони були схвалені постановою Комітету і набрали юридичної сили після затвердження 20 березня Правлячим владикою [18]. На відміну від Тимчасових правил вони вже мали не 15, а 20 пунктів. Були збільшені терміни користування книгами на дому, міським читачам-на дві неділі (було на тиждень), сільським-на три тижні. Пунктом 13-им дозволявся відступ від правил *«з особливого дозволу завідуючого бібліотекою»*. Книги додому видавалися з дотриманням черги, якщо вони поверталися вчасно і гарно збереженими, то за відсутності черги могли бути видані тому ж читачеві на наступний термін. Підкреслювалося (п.17), що довідкові і цінні видання, занесені до особливого списку, з бібліотеки не видавалися. Правила фіксували видачу читачам за плату

5 коп. абонементської книжки, в якій відмічалися взяті книги, час їх отримання і повернення, внесення застави, а також штрафи [18, с.148-149].

Справа 7-Биографические и библиографические карточки.1888-1928 гг. 3333-го фонду Держархіву Хмельницької області засвідчує, що Євфимій Йосипович вправно володів таїною тогочасного бібліографічного опису різних видань. Йому належить, за підрахунками доктора історичних наук А.М. Требіцького, *«1164 оглядів, статей-рецензій на історичні і народознавчі праці, вміщені у «Львівському науковому віснику», «Записках НТШ» [26, с.220].*

Мав він і свою домашню бібліотеку, яку поповнював впродовж усього життя, що підтверджує листування Є.Й. Сіцинського з М. С. Грушевського [16, с.40-138].

Його приватною бібліотекою користувалися чимало членів Комітету, науковців Кам'янця-Подільського, Києва. Дочка Тетяна Євфимівна 1960 року згадувала, що до батькової бібліотеки зверталися професор Рудинський, краєзнавці Ролле, Гагенмейстер та ін. [2, арк. 57]. На жаль, зазнала вона цілковитого розорення в ході репресій проти її власника, особливо після реквізиції міською владою його будинку. Під час перевезення майна підводою, у т.ч. бібліотеки, чимало книг було загублено по дорозі на Підзамче, де він винайняв кімнату в Ю.А. Ундерко. Скрута супроводжувала останні роки життя, довелося з боєм душевним більшість книг продати Проскурівському музею. Згадувала дочка: *«Библиотеку отец продал в Проскуровский музей, так как жить было не на что. Ее забрал Лисер, зав музеем» [2, арк. 60 зв.].*

Проведений аналіз дає підстави вважати Євфимія Йосиповича Сіцинського одним з чільних творців бібліотечної справи на Поділлі, у губернському Кам'янці-Подільському, бібліотек як духовного відомства, особливо єпархіальної, окружних та церковних, так і світських закладів й установ, зокрема фундаментальної бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету, музеїв-Давньосховища, археологічного та ін. А також знаним на той час бібліотекознавцем, бібліографознавцем, до якого з пропозиціями про написання бібліографічних оглядів та рецензій не раз звертався зі Львова професор М.С. Грушевський, голова Наукового товариства імені Тараса Шевченка.

Перелік використаних джерел:

1. Державний архів Хмельницької області. Ф. 315 Подільська духовна консисторія. 1795-1920. Оп. 1. Спр.1034 Клопотання благочинних про організацію при церквах бібліотек. 03.01.1867-22.09.1869 pp.127 арк.
2. Там само. Ф.Р- 3333 Юхим Йосипович Сіцинський. 1859-1937 гг. Оп. 1. Спр. 38 Спогади родичів і знайомих про Ю.Й. Сіцинського, зібрані С.К. Шкурко 1960 р. 63 арк.

3. Айвазян О.Б., Прокопчук В.С. Бібліотеки Поділля (друга половина XIX- початок XX ст.). Кам'янець-Поділ.: Зволейко Д.Г., 2016. 256 с.
4. Биковський Л. Книгарні-бібліотека-академія: спомини (1918-1922). Мюнхен; Денвер: Дніпрова хвиля, 1971.
5. Временные правила Подольской епархиальной библиотеки / [сост. Е. Сецинский] // Подольские епархиальные ведомости. 1892. 29 февр. (№ 9). С. 198-200.
6. Музей Подольского церковного историко-археологического общества: опись предметов старины / составил прот. Е. Сецинский. Каменец-Подольск: Типогр. Подольского Св.-Троицкого братства, 1909. 107 с.
7. Начало окружной библиотеки в Подольской епархии / о дин из благочинных П.В. // Подольские епархиальные ведомости. 1862. № 24. С. 843-845.
8. О церковно-приходских библиотеках // Православная Подолия. 1910. № 47. С.1020-1023.
9. Об епархиальной библиотеке // Подольские епархиальные ведомости. 1891. 21 груд. (№ 51). С. 768-772.
10. Отчет о приходе и остатке сум по Подольской епархиальной библиотеке за 1895 год // Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1895. 29 апр. (№22). С. 444-445.
11. Отчет о приходе и остатке сум по Подольской епархиальной библиотеке за 1894 год // Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1896. 1 июня (№17). С. 291-292.
12. Очерки из церковно-общественной и бытовой жизни Подолии в 1905 году. Гл.IV. Православное духовенство // Подольские епархиальные ведомости. Ч. неофиц. 1905. 22 окт. (№43). С. 1027-1041.
13. Подольские епархиальные ведомости. Ч. неофиц. 1863. № 20. С. 808-810.
14. Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1891. № 20.
15. Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1891. № 35. С. 879.
16. Постаті в листах: епістолярій Юхима Січінського / вступ. стаття, упорядк., коментарі: О.М. Кошель, В.С. Прокопчук, І.О. Старенький. Київ: Старий світ, 320 с.: 12 іл.
17. Протокол // Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1891. № 47. С. 634-636.
18. Правила епархиальной библиотеки, находящейся в ведении Подольского епархального историко-статистического комитета // Подольские епархиальные ведомости. Ч. офиц. 1903. 29 марта (№13). С. 146-149.
19. Приложение к постановлениям съезда (Отд. XV. Об епархиальной библиотеке) // Подольские епархиальные ведомости. 1891. № 52. С. 804-808.

20. Прокопчук В.С., Філінюк Л.Ф. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розвитку: іст. нарис / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т, наук. б-ка. Кам'янець-Поділ.: Аксіома, 2009. 284 с.: іл.
21. Прокопчук В.С. Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність: монографія. 2-ге вид., допов. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2024. 312 с.
22. Прокопчук В.С., Пентюк Б.М. Славетні подоляни з духовного стану: персоналії / [ред. Вітковський В.М.; рец.: Гальчак С.Д., Завальнюк О.М., Телячий Ю.В.]. Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2024. 327 с.
23. Сецинский Е. Об учреждении в г. Каменце епархиальной библиотеки и приглашение к пожертвованиям на ее устройство // Подольские епархиальные ведомости. 1891. 23 нояб. (№ 47). С. 634-636.
24. Сливка І. Бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету // Свято Поділля: однодневна газета. 1918. 22 жовт. С. 7-8.
25. Трембіцький А.М. Бібліотекознавча діяльність родини Січінських-Січинських // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету / КПНУ, наук. б-ка; редкол.: О.М. Завальнюк, голова, В.С. Прокопчук, відп. ред. та ін. Кам'янець-Поділ.: КПНУ, 2008. С. 78-87. (Серія «Бібліотекознавство. Книгознавство»; вип. 1).
26. Його. Євфимій Січінський (1859-1937): наукова та громадська діяльність: монографія. Хмельницький: Мельник А.А., 2009. 300 с.
27. Його. Родинна династія Січінських-Чехівських-Січинських-Шандорів: просопографічний портрет (XVIII-XXI ст.): монографія. 2-ге вид., допов. і виправл. Хмельницький: Стрихар А.М., 2022. 850 с.: іл.
28. Яворовский Н.И. О церковно-приходских библиотеках / Н.Я. // Прибавление к Подольским епархиальным ведомостям. 1883. №7. С. 131-136.
29. Его. Несколько слов по поводу статьи «О церковно-приходских библиотеках» / Н.Я. // Подольские епархиальные ведомости. 1883. № 11. С. 246-249.